

● REDEK JUBILEJ

140 let Papirnice Vevče

3. julija, pred praznikom borca, bo vevška papirnica slavila 140-letnico

Začetek in rast naše industrije papirja sta v glavnem zamisel in delo slovenskega veleposestnika in trgovca Fidelisa Terpinca, ki je l. 1840 kupil pri Vevčah na desnem bregu Ljubljane oz. na nekakem položju, ki ga dela koleno te reke, mlin za žito in ga preuredil v mehanizirano oljarno. Za papirnico, ki jo je Terpinac nameraval prizidati kar k oljarni, je prišel do denarja tako, da je leta 1842 organiziral družbo, ki so jo sestavljali on sam, trgovec in posestnik Franc Galle, Fidelijev svak, steklarnar Valentin Zeschko in veleposestnik Jožef Bischof, vsi ljubljanci. Ustanovili so znamenito podjetje Cesarsko kraljeva privilegirana mehanična tovarna olja, papirja in barvnega lesa. Sama papirnica je dobila ime po bližnjem naselju Vevče.

Prvi papirni trak je stekel v vevški papirnici že leto dni po njegovi ustanovitvi, točno 24.

junija 1883. Zato krajani Vevč in Zg. Kašlja na ta dan vsako leto praznujejo svoj praznik.

Takrat je papirnica obratovala z enim papirnim strojem, sedmimi holandci in s strojem za čiščenje cunj. Osnovna surovina za papir so bile tedaj cunje. Papirnica je zaposlovala okoli 70 delavcev (skoraj polovica od tega žensk); razen nekaj tujcev — strokovnjakov so bili vsi domačini. Proizvedli so letno okoli 8.000 centov papirja, za kar so potrošili približno 13.000 centov cunj.

V razvoju Papirnice Vevče velja opozoriti na štiri spremembe v lastništvu podjetja: 1. delovanje male družbe, ki jo je ustanovil in vodil Fidelis Terpinac (1842 — 1870); 2. gospodarjenje delniške družbe Leykam — Josefthal A. G. für Papier und Druck — Industria, Graz Wien (od 1870 do prevrata po I. svetovni vojni), ko obrati niso bili lastnina domačih delničarjev; 3.

Preteklost vevškega delavskega razreda je dolga in svetla, saj se je trdno bojeval in prispeval znaten svoj delež h krepitevi delavskega gibanja na Slovenskem. Pomemben je tudi delež vevških papirničarjev in krajanov v narodnoosvobodilnem boju; mnogi se iz boja za svobodo niso vrnili.

Dne 17. septembra 1950 je bil v Papirnici Vevče izvoljen prvi delavski svet. Danes je Papirnica Vevče, v kateri združuje delo ok. 1300 delavcev, samoupravno organizirana v pet temeljnih organizacij združenega dela in delovno skupnost skupnih služb; je članica združenja slovenskih papirnic.

Delavci se prek sindikalne konference povezujejo v sedmih osnovnih organizacijah zveze sindikatov, samoupravno odločajo prek svojih delegatov v sedmih delavskih svetih, in njihovih komisijah ter živijo tesno povezani (ta vez je bila močna ves čas razvoja z matično KS Vevče — Zg.

NOVI IZDELKI V SATURNUSU

V zadnjem času so v Saturnusu uspeli z nekaj novimi izdelki na področju svetlobne in varnostne opreme kot rezultat razvojnih in tehnoloških sposobnosti Saturnužanov samih. To je toliko pomembnejše, ker so njihovi izdelki po izgledu in kakovosti enakovredni izdelkom tujih renomiranih firm Hella, Cibie, Bosch idr.

Najprej o novih halogenskih svetilkah in daljinskem žarometu premera 170 mm.

Ze dlje časa sta bili glede obeh izdelkov prisotni želja Saturnužanov in potreba na tržišču, predvsem pri športnih voznikih in poklicnih soferjih tovornjakov in avtobusov, ki še posebno cenijo kvaliteto — tudi dodatno svetlobno opremo.

Prednost obeh novih izdelkov je predvsem v večjem svetlobnem premeru, ki ima v primerjavi s sedanji občutno večje svetilne moči z uporabo standardne halogenske žarnice H3. Tako so dosežene vrednosti v jedru svetlobe tudi do 20 Luxov, pri čemer je širina svetlobnega snopa, ki je za meglenko zelo pomembna, več kot 100°. Vsekakor so to vrednosti, ki nudijo vozniku zelo kvaliteto razsvetljavo tudi v poslabšanih voznih razmerah.

Dodatni daljinski žaromet pa ima v samem jedru moč več kot 100 Luxov, s tem da je ta vrednost enaka v širini 5°, kar nudi zelo solidno razsvetljavo. Oba izdelka sta bila prvič preizkušena na rallyju Saturnus 1982. Vozniki — ki so jim mimogrede povedano, Saturnužani brezplačno montirali po en par meglenk ali daljinskih žarometov — so bili z obema izdelkoma zelo zadovoljni in polni pohval. Posebno ugodno so ocenili tudi že vgrajen antivibracijski drog, ki omogoča zelo natančno nastavitve in fiksiranje na vozilu.

Povsem nova — vsaj v Saturnusu — pa je nova varnostna oprema za kolesarje in pešce. Medtem ko je ta oprema na tujem že kar običajna, si pri nas šele utira pot in mesto, ki ji gre. Razlog, zakaj so se v Saturnusu usmerili v te izdelke, ni samo predpis, ki bo tovrstno opremo uvrščal med obvezno, ampak predvsem ponuditi tržišču res kvaliteto varnostno opremo, ki bo služila svojemu namenu in ne bo le dekoracija, kar lahko mirno rečemo za izdelke nekaterih zasebnikov — izdelovalcev tovrstne opreme, ki ne dosega niti minimalnih zahtev; predvsem gre tukaj za odsojnike.

In kateri izdelki so to? Varnostna ročica za kolo, pritrjena na levi strani kolesa, opozarja voznika na kolesarja na cesti. Bodoči odsojnik, prav tako za kolo, montiramo med špice kolesa. Oba izdelka, posebno še drugi, sta izredno koristna ponoči, ko res bistveno pripomoreta k varnosti kolesarjev v prometu. Obeski — figurice (odsvojne ploščice) so v prvi vrsti namenjene najmlajšim udeležencem v prometu pa tudi pešcem nasploh. Obesni okoli vratu bodo s svojim refleksnim delovanjem opozarjali voznike na pešca in tako bistveno povečali varnost pešcev v prometu ter preprečili marsikatero nesrečo.

Združene papirnice Vevče, Goričane in Medvode d. d. v Ljubljani (od 1920 do osvoboditve), ko so proizvodna sredstva pripadala slovenskim kapitalistom, in 4. Papirnica Vevče kot splošna družbena lastnina (od osvoboditve dalje).

Te štiri menjave so tudi dokaj točen odsev globokih gospodarskih, političnih in drugih sprememb v preteklosti naše družbe.

Od skromnega pomočnika v klasičnem mlinu za papir do sodobnega delavca, člana delavskega sveta in samoupravljalca, ki odloča o svojem delu, dohodku in razvoju je dolga razvojna pot. Odvisna je bila predvsem od ekonomskih možnosti, ki jih je ustvarjal kapitalistični družbeni sistem, od splošnega razvoja in seveda od načelne usmerjenosti in revolucionarnosti delavskih organizacij.

Kašelj in okolišjem, iz katerega vevški delavci izhajajo.

Letna proizvodnja Papirnice Vevče znaša okoli 70.000 ton kvalitativnih vrst papirjev in 3 milijone rolic tapet. Je eden pomembnejših izvoznikov v naši občini, saj je njen delež dosegel kar 39 % vsega izvoza naše občine. Letošnji proizvodni načrt predvideva več kot 40 % izvoza v 40 držav, predvsem na konvertibilno področje. Vevški delavci dosegajo pri svojem delu tudi v zadnjem času, ko je boj za preskrbo z osnovnimi surovinami vedno hujši, zelo dobre rezultate, ki so plod izjemnih prizadevanj in dobre strokovne usposobljenosti. V srednjeročnem obdobju načrtujejo povečanje proizvodnje fine lesovine s tem, da bodo čimveč lesne mase pridobili sami s plantažiranjem.

Ob vsem proizvodnem in družbeno političnem delu pa Vevčani vedno najdejo čas tudi za zdravo športno rekreacijo in za raznovrstno kulturno delovanje.

VIDA BARTOL

Delavci Geodetskega zavoda Ljubljana skupaj z makedonskimi investitorji pri zajetju termalne vode v Kočanski kotlini (Fotoarhiv GZL)

● GEOLOŠKI ZAVOD LJUBLJANA V PRIZADEVANJH ZA NOVE ENERGETSKE VIRE

USPEŠNE RAZISKAVE V MAKEDONIJI

Raziskovalci Geološkega zavoda Ljubljana širijo svoje raziskave na celotno jugoslovansko ozemlje in zunaj naših meja. Med uspešna njegova prizadevanja za nove, čiste in obnovljene energetske vire sodijo tudi raziskave in zajetja termalne in mineralne vode v Makedoniji, katere izvaja že vse od leta 1977 dalje. Uspešni rezultati spreminjajo sedanjo gospodarsko podobo Makedonije, hkrati pa obetajo zavodu nadaljevanje teh raziskav.

Strokovnjaki zavoda so opravljali raziskave in zajetja na treh lokacijah v Makedoniji: v Banji Keževici pri Štipu, v Katlanovski Banji pri Skopju in — še posebno uspešno — v Kočanski kotlini. V tej prijetni, a vroči dolini, ki leži čisto blizu naše meje z Bolgarijo, se skriva pod površjem topla voda, ki je že preteklo zimo spremenila njeno ustaljeno podobo. Geološki zavod Ljubljana je na osnovi raziskav zajel termalno vodo na dveh, med seboj tri kilometre oddaljenih lokacijah: iz globine 320 metrov pod zemljo priteka kar 200 litrov vode v sekundi s temperaturo 78 stopinj Celzija; malo manj topla voda (63 stopinj Celzija) pa pri-

teka iz globine 180 metrov in v 70 litrih na sekundo. Topla voda iz prvega zajetja je preteklo zimo že ogrevala 6 hektarjev rastlinjakov, kar pomeni 29.000 dinarjev dnevnega prihranka — saj bi morali toliko denarja vsak dan odšteti za kurilno olje —, s tem pa tudi znaten prihranek deviznih sredstev. Že samo raziskave na Kočanskem polju so torej z zajetjem tople vode dale gospodarstvu znaten vir toplotne energije in prištedile devize, ki bi jih potrebovali za uvoz kurilnega olja.

Geološki zavod Ljubljana bo letos in v prihodnjem letu nadaljeval z raziskavami pri Krištipu ob Zletovski reki, v Štipu in v Istri Banji.

inž. ANTON NOSAN

● OSMO PROIZVODNO TEKMOVANJE GRADBINEV SLOVENIJE

GRADIS IMA NAJBOLJŠE ZIDARJE

Tudi letošnje praznovanje dneva gradbincev Slovenije v Mariboru nas je spomnilo na tisti 3. junij leta 1936, ko so gradbeni delavci pod vodstvom KP organizirali stavko, ki je postala mejnik v njihovem nadaljnjem boju za uresničitev delavskih pravic in borbenih ciljev. Po tem letu so si gradbeni delavci v Sloveniji uspeli izbojevati boljše delovne razmere in višje mezde.

Letos so gradbinci proslavili svoj praznik s številnimi prireditvami, ki so že vrsto let tradicionalne. Maja meseca so potekala tekmovanja, ki so sodila v 31. letne športne igre gradbenih delavcev Slovenije, v Mariboru je bilo 8. proizvodno-delovno tekmovanje odrarjev, zidarjev, tesarjev in železokrivcev ter letos prvič tudi tekmovanje ekip za SLO in DS, jeseni pa bo v Ljubljani 4. kulturno srečanje gradbenih delavcev Slovenije.

Na osrednji proslavi v Mariboru se je zbralo več kot 300 delavcev iz 14 gradbenih delovnih organizacij Slovenije. Proizvodno tekmovanje je bilo letos prvič delovno, saj se je odvijalo na gradbišču stanovanske soseske v Mariboru, kjer so zidarji zidali vmesne stene v stanovanjskih blokih itd. Po končanem tekmo-

vanju je strokovna žirija presodila, da ima Gradis najboljše zidarje v Sloveniji, saj je bila naloga brezhibno opravljena. V skupni uvrstitvi, upoštevajoč tudi rezultate odrarjev, železokrivcev, tesarjev in ekipe za SLO, je Gradis zasedel četrto mesto. Proslave dneva gradbincev se je udeležil tudi Marjan Orožen, predsednik slovenskih sindikatov, ki je med drugim dejal, da so gradbinci lahko ponosni na svoje delo, vendar so uspehi, ki so jih dosegli, tudi obveza za naprej. Slovensko gradbeništvo mora objektivno oceniti svoj položaj in ustvariti možnosti, da bodo mlade generacije dobile delo v gradbeništvu in se tako usposobile, da bodo gradbeniki še uspešnejši pri nastopanju na zahtevnih zunanjih tržiščih v Evropi, v arabskem svetu, Sovjetski zvezi in drugod. C. P.

● NAŠI DELOVNI LJUDJE O SEBI IN O SVOJEM DELU

● POGOVOR Z BORISOM JENKOM IZ SATURNUSA

DELATI Z GLAVO, NE LE Z MIŠICAMI

Pred devetindvajsetimi leti se je izučil za orodjarja. Nekaj več kot 12 let je delal v proizvodnji. Izobraževal se je ob delu in končal srednjo tehnično šolo, strojno smer. Zdaj je vodja tehnološkega oddelka v pripravi dela v orodjarni Saturnusovega tozda Orodjarna in vzdrževanje. Bil je prvi v Saturnusu, ki je razumel »mišljenje« numeričnih obdelovalnih strojev. Je predsednik konference osnovnih sindikalnih organizacij Saturnusa in član predsedstva občinskega sindikalnega sveta. Funkcija, ki jih je opravljal v preteklih letih, je toliko, da vseh ne kaže niti naštevati.

To je kratek in zelo nepopolen delovni opis Borisa Jenka. Suhoparni podatki skorajda nič ne povedo o človeku, ki se skriva za njimi. Pa tudi Boris Jenko ni zgovoren, kadar je treba pripovedovati o sebi in o svojem delu; besede mu gredo raje iz ust, kadar opisuje, kaj pravzaprav delajo v tehnološkem oddelku nasploh. Tu pripravljamo smernice, kako najbolje in v najkrajšem času izdelati orodja. S svojim delom moramo omogočiti čimbolj nemoteno proizvodnjo v tozdih Tovarna avtopreme in Tovarna embalaža. Treba je zelo dobro poznati vse stroje, tehnične in tehnološke zmožljivosti tozodov in delovne organizacije, razlaga. »Vse načrte tehnološko obdelamo, napišemo tehnološke postopke, spremljamo tudi izdelavo orodja, ker so včasih tudi tokrat še potrebne spremembe.«

In kaj je naloga vas, vodje?

»Naloga vodje je, da vse delo usklajuje, stalno spremlja razvoj tehnologije in je ves čas na tekočem s tehnološkimi dosežki na tem področju. Korak naprej smo že naredili, ko smo s klasičnih strojev prešli na numerične obdelovalne stroje. Zdaj pa si prizadevamo, da vseskozi lovimo korak z najnovejšo tehnologijo, ki nam omogoča doseganje izredno natančnih izdelkov.«

Vzimate potemtakem strokovne knjige v roke tudi v popoldanskem, prostem času?

Vsega tega se seveda ne da študirati le med dopoldanskim delovnim časom. Ko smo uvajali numerični sistem krmiljenja obdelovalnih strojev, sem se moral kar precej angažirati, da sem spoznal novo tehnologijo. Obiskoval sem tudi predavanja

doma in zunaj, vendar se je bilo treba za to novost zanimati tudi v prostem času. Pri delu sem bil sprva bolj ali manj sam in človeku se hitro porodi dvom, ali si sposoben ali nisi, da opraviš zaupano nalogo.«

Vam je bilo v pomoč znanje, ki ste si ga pridobili v šoli?

Ce imate teoretično znanje, lahko opazuješ delo z dveh vidikov: praktičnega in teoretičnega. V prihodnje bo vse manj dela z mišicami in vse več z glavo. Razvoj gre neustavljivo naprej in korakati moraš z njim. Drugače se zgodi, da te čas prehiti. Le stalno spremljanje novosti zagotavlja, da bomo osvojili in naredili tisto, kar smo si zastavili za cilj. Ker se v Saturnusu zavedamo, da je le v znanju napredek, si prizadevamo, da se

ob delu sproti izobražujemo, izpopolnjujemo. Delavec naj bi postal le kontrolor nad izvajanjem procesa. Eden izmed načinov pridobivanja znanja je bilo tudi tekmovanje ljubljanskih kovinarjev.«

Povedati je namreč treba, da je bilo letos drugo tekmovanje kovinarjev Ljubljane (udeležilo se ga je 160 tekmovalcev iz 22 delovnih organizacij) nekoliko prej kot lani. Potekalo je namreč v dneh kongresa slovenskih komunistov in tako prispevalo k slovesnejemu vzdušju. Boris Jenko je bil član organizacijskega odbora pri mestnem svetu ZSSS za izvedbo tega tekmovanja, bil pa je tudi član komisije za teoretični del.

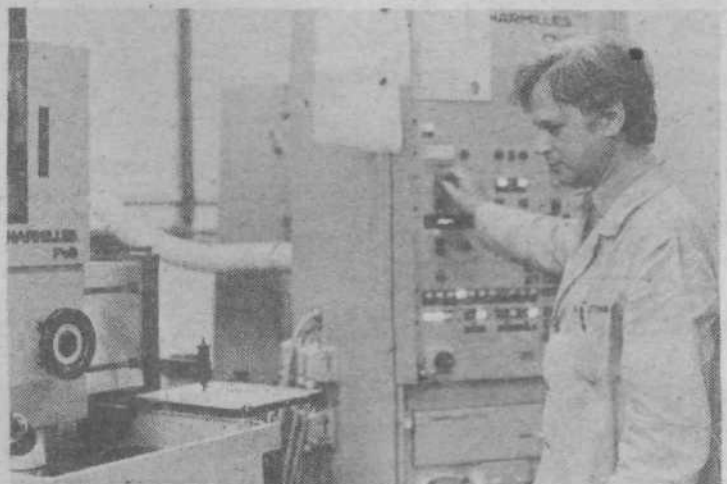
Kako je letos potekalo ekmovanje?

Poudaril bi, da smo se letos na organizacijskem odboru zavzeli, da bi se tekmovanja udeležili tudi kovinarji, ki niso vključeni v sindikat kovinarskih delavcev. Udeležba je bila okoli 30 odstotkov večja kot lani, dvignili pa smo tudi raven teoretičnega dela tekmovanja.«

Se vam zdi, da bi se Moščani na tem tekmovanju lahko še bolje odrezali? Imeli smo eno drugo in eno tretje mesto.

Ni pomembno, kdo je prvi, drugi ali tretji, temveč da se kovinarskim poklicem in delavcem, ki jih opravljajo, da prava veljava. V bližnji preteklosti smo te poklice nekoliko zanemarjali, vendar pa si brez njih ne moremo predstavljati razvoja. Poglejte, katerokoli delo si zamislite, povsod so ti fantje zraven.«

DARJA JUVAN

Boris Jenko ob numeričnem stroju. (Foto: D. Juvan)